

o
p
k
c
r
0
l
ú
l
z
t
á
j
c
c
z
é
l
n
t
t
,

TAKOVÝ
PROTIVA

OSOBY

KNÉMÓN
 KNÉMÓNOVA DCERA
 SIMIKÉ, stará chůva
 GORGIÁS, Knémónův nevlastní syn
 MYRRINÉ, Gorgiova matka, Knémónova žena
 (němá role)
 DÁOS, Gorgiův sluha
 KALLIPPIDÉS, bohatý Athéňan
 KALLIPPIDOVA ŽENA
 SÓSTRATOS, Kallippidův syn
 CHAIREÁS, Sóstratův přítel
 PYRRIÁS, Sóstratův nadháněč
 GETÁS, Kallippidův sluha
 PLANGÓN, patrně Kallippidova dcera
 (němá role)
 DONAX, Kallippidův sluha
 (němá role)
 SIKÓN, kuchař
 PARTHENIS, flétnistka
 BŮH PÁN jako PROLOG

CHÓR

MÍSTO DĚJE

Na scéně dům Knémónův a Gorgiův,
 uprostřed jeskyně se svatyní
 Pána a nymf.

GRAMATIK ARISTOFANÉS

STRUČNÝ OBSAH KOMEDIE

Protiva si vzal ženu, která měla syna.
 S ženou měl dceru. Žena od něj odešla
 pro jeho hrozný způsob. Žil v polích sám.
 Dívka se tuze zalíbila Sóstratovi.
 Šel o ni žádat, Knémón jej však poděsil.
 O pomoc prosil bratra dívky, ale bratr
 nic neslibil. Když Knémón spadl do studny,
 ten mladík rychle pomohl ho zachránit.
 Když Knémón zkontroloval, usmířil se se svou ženou,
 svou dceru dobrovolně provdal za Sóstrata,
 a pro Gorgia, syna své manželky,
 za ženu přijal Sóstratovu sestru.

PROLOG

BŮH PÁN (*vychází ze svatyně*)

Jsmo v Attice. To místo jmenuje se Fylé,
 ta jeskyně, z níž vycházím, je sídlem nymf
 a pro Fylany, kteří se tu na úhorech
 statečně lopotí, je místem posvátným.
 Tadyhle vpravo na tom poli hospodaří
 protivný dědek, Knémón, mrzout nad mrzouty.
 Je ke všem nevlídný a nemá lidi rád.
 Rád že je nemá? To je slabé slovo! Žije
 tu pěknou řádku let a za celý ten čas
 nikoho neoslovil, míle nepromluvil.
 Jen já — bůh Pán — jsem výjimkou. Mě pozdraví,
 když musí projít kolem mě. A jak ho znám,
 i to ho mrzí! S touhle strašnou povahou
 se dědek oženil a vzal si mladou vdovu,
 již před nedávnem manžel navždy opustil
 a zanechal ji s malým, nedospělým synkem.
 V manželském chomoutu s ní válčil den co den,
 někdy i v noci hanebně s ní nakládal.
 Pak měli dcerušku — a bylo ještě hůř,
 a když už nesvár přesahoval všechny meze
 a život změnil se jen v hořkou námahu,
 tu se s ním žena rozvedla a odešla
 zpět k synovi. Ten má zas tady políčko.
 Je ubohé a stěží může uživit
 chlapce a jeho matku s věrným starým sluhou,
 který zbyl ještě z hospodářství po otci.
 Syn vyrostl, a i když je to holobrádek,
 má více rozumu než jiní v jeho věku
 — ve škole života se zraje rychleji.

Protivný dědek žije sám — jen se svou dcerou
 a starou chůvou. Tahá dříví, orá pole,
 jen dře a dře a nenávidí celý svět,
 svou ženou, která bydlí vedle, počínaje
 a konče lidmi támhle někde v Cholargu.
 Vychoval dívku podle svého: nemluví.
 Ale je zbožná, ctí mé společnice nymfy!
 Svou starostlivou péčí nás tak dojíhá,
 že její budoucnost nám leží na srdci.
 A tak jsem zařídil, že jistý mladý muž
 (a je to boháč — jeho otec hospodaří
 na pěkném statku, který hodně vynáší,
 syn ale žije ve městě) si náhodou
 sem přišel zalovit jen se svým psododem,
 uviděl dívku, a byl naráz okouzlen.
 Řekl jsem jen to podstatné. Co bude dál,
 hned sami uvidíte, budete-li chtít.
 A věřím, že vy jistě budete. Už vidím
 přicházet mladíka a jeho přítele —
 a mluví o tom, o čem byla právě řeč.

(*Odejde*)

PRVNÍ DĚJSTVÍ

(Z města přicházejí Chaireás a Sóstratos)

CHAIREÁS

Co říkáš? Že jsi, Sóstrate, šel tady kolem,
uviděl dívku, jak věnčí sochy nymf,
zbláznil se do ní — a šel pryč?

SÓSTRATOS

No, šel...

CHAIREÁS

Měl jsi už ráno v plánu, že se zamiluješ? Ta rychlost!

SÓSTRATOS

Žertuješ, Chairee, a mně je z toho zle.

CHAIREAS

To ti rád věřím.

SÓSTRATOS

Proto jsem se rozhodl,
že si tě vezmu na pomoc. Jsi kamarád,
a navíc se v tom vyznáš.

CHAIREÁS

Já mám, Sóstrate,
takovou metodu: Když se mi přítel svěří,
že stojí o hetéru, vzplanu taky já,
připravím požár, únos, než by řekl švec.

Nejdříve mít ji v hrsti — otázky až pak!
Odklady touhu jenom rozdmýchávají,
žár dá se uhasit jen rychlým zásahem.
Jak ale někdo začne o svobodné dívce,
o svatbě, to je jiná: to se vyptávám
na její rod a na věno a na charakter.
Můj přítel musí celý život vzpomínat,
jak jsem to zvládl.

SÓSTRATOS

Máš to ale vymyšleno!

(Stranou)

To se mi zrovna nehodí.

CHAIREÁS

Měj na paměti:

nejdříve musíme mít jasno.

SÓSTRATOS

To máš pravdu,

a proto honem ráno běžel Pyrriás,
můj sluha, co mi nadhání —

CHAIREÁS

Kam?

SÓSTRATOS

Promluvit

s otcem té dívky, s hospodářem v tomhle domě,
či kdo to je.

CHAIREÁS

Co povídáš? Tos tomu dal!

SÓSTRATOS

Máš za to, že tak delikátní poslání
nemůže sluha zastat? Udělal jsem chybu.
Kdo miluje, ten neví, co mu prospěje.
Kde vězí? To je divné, že už není zpátky,
vždyť dostal příkaz, aby přišel domů hned,
jakmile vyzví, co jsem potřeboval vědět.

PYRRIÁS (*vyřítí se z levé strany*)

Spas se, kdo můžeš! Schovejte se! Všichni pryč!
Šílenec! Letí za mnou šílenec!

CHAIREÁS

Co je?

PYRRIÁS

Utečte!

SÓSTRATOS

Pročpak?

PYRRIÁS

Hází hroudy, kamení!

Jsem ztracen!

SÓSTRATOS

Kdepak máš to kamení, ty lumpe?

PYRRIÁS

Už za mnou neběží?

SÓSTRATOS

Kdo?

PYRRIÁS

To snad byl zlý sen.

SÓSTRATOS

Co meleš?

PYRRIÁS

Pojďte odtud, prosím vás!

SÓSTRATOS

A kam?

PYRRIÁS

Hlavně co možná nejdál od domovních dveří!
Ten člověk, za nímž jsi mě poslal, bydlí tady.
Zdá se, že dostal právě žlučnickový záchvat
nebo má ujímání. Posedl ho ďas!
To jsem to schytl. Tloukl jsem mu na dveře,
až jsem si odřel klouby.

SÓSTRATOS

Snad se trochu napil.

CHAIREÁS

Rozhodně.

PYRRIÁS

Přisahám vám: je to zuřivec.

(Ohlíží se, zda Knémón nejde)

Dobrá, ať zhynu! Jenom budme opatrní!
Nemůžu promluvit... až zase chytnu dech!
Tak tedy zabouchal jsem na domovní dveře
a povídám, že hledám jako hospodáře.

Vylezla babizna a tady z toho místa,
co já teď stojím, mávla rukou ke kopci,
a tam ho vidím: paběrkuje plané hrušky
a sbírá bůhvíjaký neřád.

SÓSTRATOS

Zuřivec!

CHAIREÁS

Dál, příteli!

PYRRIÁS

Tak lezu tedy na pole,
jdu k dědkovi a pěkně zdálky pozdravím
— to aby bylo vidět, že jsem šikovný
a dobře vychovaný člověk. Povídám:
„Hej, tatíku! No ty! Jdu za tebou a chci
projednat s tebou důležitou věc.“ A on:
„Ty bezbožníku! Copak je to za zprávu,
že mi smíš kvůli tomu šlapat po poli?“
A hroudou hlíny prásk mě rovnou mezi oči!

CHAIREÁS

A sakra!

PYRRIÁS

Ani mrknout nestačím. Než řeknu:
„Aby tě, chlape —“, už má v ruce plaňku z plotu
a mlátí mě: „Co my dva máme za jednání?
Kam lezeš? Nevíš, že jsi na soukromé cestě?“
A řve jak tur!

CHAIREÁS

Ten sedlák je jak pominutý,
jestli nepřeháníš.

PYRRIÁS

A teď přijde vrchol:

Hnal za mnou nahoru a dolů, kolem kopce
až tamhle k tomu křoví — pravý maratón —
a metal po mně kamení a hroudy; pak,
když už mu došlo střelivo, vzal na mě hrušky.

CHAIREÁS

Chová se, jako kdyby ztratil všechnu soudnost.

PYRRIÁS

Prosím vás, pojďte pryč!

SÓSTRATOS

Tak nebuď zbabělec!

PYRRIÁS

Nevíte, co je zač! Jen až se do vás dá!

CHAIREÁS

Třeba mu něco je a nemá náladu.
Sóstrate, já se domnívám, že bude nutné
to jednání s ním zatím asi odložit.
Podívej: každá věc si žádá vhodný čas —

PYRRIÁS

Má pravdu. Pojďme raději.

CHAIREÁS

Je chudý sedlák
a všichni tihle chudáci jsou zatrpklí,
on není žádnou výjimkou. A já pak ráno
se k němu vydám sám — vždyť teď už vím, kde bydlí.

Klidně pojď domů, seber se a odpočiň si.
Neboj se, všechno půjde jako na drátku.

PYRRIÁS

No vidíš!

SÓSTRATOS (*k sobě*)

To se mu to hodí do krámu!
Hned se mi zdálo, že z té cesty nemá radost,
nelíbí se mu, že bych se chtěl oženit.

(*K Pyrriovi*)

Ty lotře ze všech lotrů nejlotropatější,
ty ještě uvidíš!

PYRRIÁS

Co jsem ti provedl?

SÓSTRATOS

Tak ty jsi na tom poli neprovedl nic?

PYRRIÁS

Dej pokoj! Nic jsem mu tam přece neukrad!

SÓSTRATOS

Copak jsi někdy dostal nářez pro nic za nic?

PYRRIÁS

Už letí!

CHAIREÁS

To je on?

PYRRIÁS

Pojď z cesty!

SÓSTRATOS (*k Chaireovi*)

Promluv s ním!

CHAIREÁS

Já bych to dneska přesvědčivě nedokázal,
teď nejsem ve formě.

(*Chaireás uteče, za ním Pyrrias*)

SÓSTRATOS (*k sobě*)

Jak ho mám oslovit?

Ten tedy nevypadá jako lidumil!
Proboha, žene se jak blázen! Bude líp,
když radši půjdu od těch dveří trošku dál.
Je sám a křičí! To je fakt, zdráv asi není.
Ať stojí při mně všichni bozi, já mám strach.
Už je to tak. Proč bych se k tomu nepřiznal?

KNÉMÓN (*přichází rozčileně z poli a mluví k sobě*)

Tenhleten Perseus měl důvod ke štěstí!
Co říkám důvod! Dva! Tak za prvé: měl křídla
a mohl uhnout všem, co chodí po zemi,
a s Medúsinou hlavou mohl proměnit
v balvany všechny otrapy — to za druhé!
Kdybych měl tuhle moc, já nadělal bych tady
obrovskou galérii plnou lidských soch.
Jak račte vidět — žít tu člověk nemůže!
I na pole ti darebáci za mnou lezou
a žvaní, kudy chodí. Míval jsem kdysi
u samé cesty ještě pěkný kousek pole.
Raději jsem to pole nechal ležet ladem
a prehl před lidmi až tamhle nahoru!
A jim to nepřekáží, aby táhli za mnou!
Nejsem já chudák? Zatracený pronárod!

(Uvidí Sóstrata)

Zas někdo u mých dveří!

SÓSTRATOS *(k sobě)*

Snad mě nechce zbít?

KNÉMÓN

Kdyby se člověk tady hodlal pověsit,
nenajde k tomu nikde kousek soukromí.

SÓSTRATOS *(k sobě)*

To mělo patřit mně!

(Ke Knémónovi)

Já čekám na jednoho...

Mám tu mít schůzku s jedním...

KNÉMÓN

Neříkal jsem to?

Jste na tržišti, nebo je tu promenáda?
Jen se tu klidně před mým prahem scházejte,
když chcete. Udělejte si tu čekárnu
a nebo, jestli máte trošku rozumu,
hned celou zasedací síň! Jsem ubožák!
Takové chování je přímo krobiánství!

(Odejde do domu)

SÓSTRATOS

Tak se mi zdá, že tahle moje záležitost
se jen tak lehce nepoddá. To bude fuška,
nad slunce jasná věc. Mám zajít ke Getovi,
co slouží u našeho otce? Správně! Půjdu!

Je mazaný a dokáže si poradit
za každé situace. Jistě vyzraje
i na tohohle nevládného nelidu.
Ale to ne — to by si vyžádalo čas,
a za jediný den se může leccos stát.
Ale teď pozor: někdo u nich bouchl dveřmi.

KNÉMÓNOVA DCERA *(plačíc)*

Ó běda! Ó já nešťastnice nešťastná!
Co já si jenom počnu! Naší Simice
do studny spadlo vědro, když šla pro vodu.

SÓSTRATOS

Bohové! Jak je neodolatelně krásná...

KNÉMÓNOVA DCERA

Otec mi rozkázal, když z domu odcházel,
připravit horkou vodu.

SÓSTRATOS

Lidi, co mám dělat?

KNÉMÓNOVA DCERA

Když se to otec dozví, zbije ji tak strašně,
že ji snad zabije.

SÓSTRATOS

Moc času tedy nemám!

KNÉMÓNOVA DCERA

Nejdražší nymfy, naberu si vodu u vás.
Trochu se ostýchám, že v jeskyni jsou lidé
a budu rušit při oběti.

SÓSTRATOS (*k dívce*)

Dej mi konev,
já ti tu vodu naberu a hned jsem zpět.

KNÉMÓNOVA DCERA

Proboha, rychle, prosím tě.

SÓSTRATOS (*k sobě*)

Je venkovanka,
má ale dobré vychování! Mocní bozi,
kdo z vás mě zbaví trápení?

(*Odejde do jeskyně*)

KNÉMÓNOVA DCERA

Já nešťastná!
Teď vrzly u nás dveře. Není to můj otec?
Kdyby mě našel venku, ten by mi dal bití!

DÁOS (*vychází z Gorgiova domu, mluví ke Gorgiově matce, která je uvnitř, pak lamentuje*)

Dost dlouho jsem ti pomáhal a Gorgiás
tam kopá zatím bez pomoci sám. Jdu za ním.
Ty zatvrzelá bído, cože předvádíš,
jaký máš tuhý život zrovna v našem domě?
Pročpak ses rozhodla, že chceš žít právě u nás?
Jen co je pravda — nájemník jsi vytrvalý.

SÓSTRATOS (*přináší vodu, k dívce*)

Na, tu máš!

KNÉMÓNOVA DCERA

Děkuji ti.

DÁOS

Copak tady chtěl
ten člověk?

(*Dívka vezme vodu a běží domů*)

SÓSTRATOS (*k dívce*)

Na shledanou! Pozor na otce!

(*K sobě*)

Není to neštěstí? Jdi, přestaň poňňukávat,
Sóstrate. To se spraví!

DÁOS

Jakže?

SÓSTRATOS

Žádný strach,
jenom se pěkně drž svých prapůvodních plánů,
jdi za Getem a pověz mu to. Pak se vrať!

(*Sóstratos odejde*)

DÁOS

Co je to za móresy? Tahle záležitost
je krajně podezřelá. To je hanebnost!
Mládenec tady posluhuje děvčeti...
Knémóne, ty bys zasloužil, a bohové
se o to jistě spravedlivě postarají.
Děvčátko, které neví ještě vůbec nic,
necháš tu samotné a nehlídaný dům,
živáčka nevidět. A tenhle holobrádek
přilezl jako had, když se to dozvěděl.
A to se musí pěkně rychle povědět
bratrovi! Musíme se o ni postarat!

Takhle to nenecháme. Řeknu mu to hned!
 A hele, tady přicházejí obětovat
 Pánovi, mají trochu v hlavě, jak je vidno.
 Zdá se, že bude nejlepší jim uhnout z cesty.

(Dáos odchází)

Vystoupí CHÓR

DRUHÉ DĚJSTVÍ

GORGIÁS

Jsi ty kus nešiky a lajdák k tomu, Dáe!
 Poslouchej, ty jsi tomu dal!

DÁOS

Proč, prosím tě?

GORGIÁS

Když jsi tu viděl toho chlapa, jak se motá
 okolo sestry, měl jsi zjistit, co je zač,
 a říci mu, že ho tu víckrát nechcem vidět.
 Ty děláš, jako by se nás to netýkalo!
 Jsou tady přece příbuzenské závazky:
 je moje sestra a mně na ní záleží.
 Že se k nám její otec chová jako cizí?
 Proto ho my snad budem napodobovat?
 Jestliže se mé sestře něco přihodí,
 ostuda bude padat taky na mou hlavu.
 Lidi se po příčině nikdy neptají,
 vždycky je zajímají jenom následky.

DÁOS

Gorgie, já se toho dědka strašně bojím.
 Jestli mě chytne, jak se blížím k jeho dveřím,
 určitě mě dá pověsit.

GORGIÁS

Co se dá dělat,
 patrně se s ním dostaneme do křížku.

Tohohle člověka je věru těžké přimět,
aby se k lidem začal chovat laskavěji.
Je za ním zákon. Jak ho tedy můžem nutit?
A přesvědčit ho? Při té jeho povaze?

DÁOS

Stůj! Přece jenom tady nejsme nadarmo!
Už je tu zase zpátky, jak jsem předpokládal.

GORGIÁS

Ty myslíš toho muže v plášti? Je to on?

DÁOS

To je on!

GORGIÁS

Potměšilec! Kouká mu to z očí!

SÓSTRATOS (*aniž vidí Gorgia a Dáa, hovoří k sobě*)

Tak Getás zmizel — doma jsem ho nenašel.
Matka se rozhodla, že obětuje bohům
— já nevím, kdo z nich dneska přišel na řadu,
vždyť ona nedělá nic jiného, než chodí
po celém městě od oltáře k oltáři.
Poslala proto Geta najmout kuchaře.
Nechal jsem obět obětí a už jsem zpátky,
teď už se nesmím na nikoho spoléhat,
sám musím jednat, sám to musím zařídit.
Zaklepu, dřív než ztratím odvalu.

GORGIÁS (*k Sóstratovi*)

Dovolíš, příteli? Smím s tebou promluvit
pár vážných slov?

SÓSTRATOS

Jen prosím bez okolků mluv.

GORGIÁS

Myslím, že existuje jistá hranice
— taková pevná mez — a platí pro všechny,
ať žijí v blahobytu, nebo v chudobě.
Každému, kdo si žije dobře, přeje štěstí
jen potud, pokud dokáže svůj život žít
tak, aby nezpůsobil žádné bezpráví.
Když někdo na své dobré bydlo spoléhá
a odváží se určenou mez překročit,
změní se celý jeho život k horšímu.
Na druhé straně pro každého nuzáka
zbývá kus naděje na trošku toho štěstí,
když dokáže svůj osud snášet statečně
a s důvěrou a neukřivdí nikomu.
Cože tím myslím? Ani ty, i když jsi boháč,
moc na to nehřeš, nepohrdej chudáky
a vynasnaž se, ať jsi svého štěstí hoden
a v očích ostatních vždy čestně obstojíš.

SÓSTRATOS

A ty máš dojem, že se chovám nepatřičně?

GORGIÁS

A ty snad nemáš dojem, že je špinavost
chtít pannu přemluvit a o čest připravit
a ještě takhle číhat na příhodný čas?
Za tohle zasluluješ smrt — a ne jen jednu.

SÓSTRATOS

Propána!

GORGIÁS

Je to spravedlivé? Uvaž sám:
 Čas, který ty máš jenom pro svou zábavu,
 může zlo přinést nám, co žádný nemáme.
 Když zraníš chudáka, hned tak ho neusmíříš.
 Pochop, že jednak zasluhuje spíš tvůj soucit,
 jednak vše, co ho potká, pocituje spíš
 jako svou potupu než jako bezpráví.

SÓSTRATOS

Příteli! Jen se uklidni a poslouchej
 teď zas ty mě!

DÁOS (*ke Gorgiovi*)

To byla, pane, skvělá řeč!

SÓSTRATOS (*k Dáovi*)

Ty mluvko jeden, ty mě taky poslouchej!

(*Ke Gorgiovi*)

Viděl jsem tady dívku — zamiloval jsem se.
 Je tohle špinavost? Pak jsem ji tedy spáchal.
 Co dodat? Jenom snad, že nepřicházím za ní,
 chtěl bych si nejdřív pohovořit s jejím otcem.
 Jsem svobodný a majetku mám taky dost,
 abych se mohl oženit i bez věna
 a slíbit, že ji nepřestanu milovat.
 A jestli jsem chtěl za vašimi zády provést
 nějakou špatnost, hanebně se zachovat,
 ať mě bůh Pán a nymfy, jeho milé družky,
 zde před branou své svatyně hned srazí k zemi!
 Poslouchej, to je pro mě přímo děsivé,
 když slyším, jaký na vás dělám špatný dojem.

GORGIÁS

Snad jsem byl k tobě přísnější, než bylo třeba,
 promiň mi to a nic si z toho nedělej!
 Získal jsi přítele — tvá řeč mě přesvědčila!
 Neříkám to jen tak, jak někdo, kdo je cizí.
 Jsem její bratr, třebaže jen nevlastní.

SÓSTRATOS

Bohové! Mám já štěstí! Ty mi pomůžeš!

GORGIÁS

Jak, prosím tě?

SÓSTRATOS

Máš ušlechtilou povahu.

GORGIÁS

To, co jsem začal, měl bych taky dopovědět
 a říci, jak se věci doopravdy mají.
 Otec mé sestry — to se hned tak nevidí —
 je tuze divný člověk.

SÓSTRATOS

Trošku nedůtklivý,

to vím.

GORGIÁS

Je zlý, že horší být už nemůže.
 Ten jeho statek vydá za dva talenty,
 a on si nepořídí ani otroka!
 Úplně sám tam hospodaří, nenajme si
 nikoho na výpomoc, natož nastálo,
 sousedskou pomoc nepřijme. Jen všechno sám!

Když neuvidí za celý den živáčka,
je spokojený člověk. Jen svou dceru snese,
když dělá. S tou tak ještě občas pohovoří,
s jinými snad už mluvit ani nesvede.
Že prý ji vdá jen tehdy, když se najde ženich,
který má povahu jak on.

SÓSTRATOS

Tak řekni rovnou,
že nehodlá ji provdat nikdy.

GORGIÁS

Příteli,
nás nuzáky nech nést, co osud nadělí,
a nestarej se o nás, je to zbytečné.

SÓSTRATOS

To přece nejde! Ty jsi nikdy nemiloval!

GORGIÁS

Příteli, to si mohu sotva dovolit.

SÓSTRATOS

A kdo ti brání?

GORGIÁS

Dám ti celý seznam běd,
pro které nemohu si ani vydechnout.

SÓSTRATOS

Ty tedy nemáš s láskou žádné zkušenosti
a mně chceš radit, abych se své lásky vzdal?
To na mně nezáleží! To je vůle bohů!

GORGIÁS

Tak tys nám nechtěl ublížit! Ty trpíš sám!

SÓSTRATOS

Jak jen bych mohl tvoji sestru získat?

GORGIÁS

Nijak.

Pojď s námi nahoru a všechno pochopíš,
až dědka uvidíš, jak kope vedle nás.

SÓSTRATOS

Co bude pak?

GORGIÁS

Já jen tak prohodím pár slov,
že by se děvče mělo vdát. I já bych rád
sestřičku viděl dobře zaopatřenou.
Hned se dá do křiku a spustí nadávky,
jak ten svět upadá. Až tě tam uvidí,
jak v těchhle šatech lelkuješ, máš prohráno.

SÓSTRATOS

Dnes je tam taky?

GORGIÁS

Ještě není. Chodívá
o něco později.

SÓSTRATOS

A ona přijde s ním?

GORGIÁS

Jestli se štěstí na nás trochu usměje...

SÓSTRATOS

Jsem připraven jít kamkoli, kam ukážeš!
Jenom mě neopouštěj, buď mým spojencem.

GORGIÁS

A jak?

SÓSTRATOS

No tak: hned vyrazíme, jak jsi říkal.

GORGIÁS

Co? Ty tam budeš takhle vymóděný stát
a koukat, jak se plahočíme?

SÓSTRATOS

A proč ne?

GORGIÁS

Začne zas házet hroudy, lát ti, že jsi lenoch!
Musíš jít kopat s námi. Možná si tě všimne,
snad snese i pár slov, když získá dojem, že jsi
ubožák, co se nadře stejně jako on.

SÓSTRATOS

Jsem připravený na všechno. Dej povel! Jdeme!

GORGIÁS

Pročpak si přeješ trpět?

DÁOS (*k sobě*)

A já bych si přál,
abychom dneska měli práce nad hlavu,
aby se tenhle floutek při tom polámal
a přestal k nám už dolézat a otravovat.

SÓSTRATOS (*Gorgiovi*)

Přines mi motyku!

DÁOS

Snad stačí tahle moje.
Já tam mám jinou práci — musím spravit plot,
to taky musí někdo udělat.

SÓSTRATOS

Tak sem s ní,
ty moje spáso!

DÁOS

Jdu. Vy přijďte za mnou, pane!

(Dáos odejde)

SÓSTRATOS

Tak: dostanu tu dívku — a budu žít,
a ne-li — zemřu.

GORGIÁS

Ať se ti to vyplní,
jestli máš na jazyku to, co na srdci.

SÓSTRATOS

Bohové! Čím víc myslíš, že mě odrazuješ,
tím víc to láká, abych o ni usiloval.
To děvče nevyrostlo mezi ženskými
a ze špatností světa nezná vůbec nic,
tu nezkazila žádná chuva, žije volně
u svého otce. Je to sice drsný chlap,
ale je nepřítelem každé špinavosti.
Dostat ji za manželku! To by bylo blaho!

Ta motyka je ale zatraceně těžká,
vždyť budu v koncích dřív, než začnu. Co mám dělat:
dal jsem se na vojnu, tak musím bojovat.

(Sóstratos a Gorgiás odcházejí na pole. Z druhé strany přichází Síkón ověšený nákladem. Táhne za sebou vzpírající se obětní zvíře, ubohé hubené jehně)

SIKÓN

To jehňátko je povedená potvora!
Když si ho nadhodím a nesu na ramenou,
tak chňapá tlamou po všem, co je zelené,
a cloumá každou větví, zkrmí každý list.
A když ho pustím na zem — aby tě spral ďas! —
vleče mě zpátky. Dopředu ho nedostanu.
Jsem kuchař. Cesta s touhle potvorou mě zničí!
Naštěstí už jsme tady — stánek nymf a oltář,
tady se bude obětovat.

(Zdraví sochu boha)

Zdráv buď, Páne!

(Ke Getovi, který přibíhá obtížený spoustou zavazadel)

Ty, Gete, ty máš ale zpoždění!

GETÁS

To ženské,
ty báby prokleté, mi naložily náklad,
že by to bylo víc než dost i pro tři mezky.

SIKÓN

Tak se mi zdá, že tady bude asi nával —
podle těch pokrývek!

GETÁS *(padá pod nákladem)*

Já —

SIKÓN *(pomáhá mu)*

Dej to sem!

GETÁS *(odhodí náklad)*

Táák!

Jen proto, že snad někdo ve snách uviděl,
jak tamhle někde Pán... a všichni musí letět
a pěkně obětovat...

SIKÓN *(cloumá s Getem)*

Komu se co zdálo?

GETÁS

Au! Nech mě, člověče!

SIKÓN

Jen, Gete, povídej!

Kdopak co viděl?

GETÁS

Paní.

SIKÓN

Prosím tě! A co?

GETÁS

Vždyť bude po mně! Zdálo se jí o Pánovi,
že —

SIKÓN *(ukazuje na sochu)*

O tom?

GETÁS

Jo.

SIKÓN

A co jí jako udělal?

GETÁS

— že Sóstratovi, to je mladý pán —

SIKÓN

A fešák!

GETÁS

— narazil pouta —

SIKÓN

Božíčku!

GETÁS

— a dal mu kožich
a motyku a rozkázal mu na poli
pracovat!

SIKÓN

Ale, ale!

GETÁS

Teď jde obětovat,
aby se všechno špatné v dobré obrátilo.

SIKÓN

To chápu. Tak to zase zvedni! Odnes to!
Šikovně to tam spolu uvnitř vysteleme
a všechno připravíme, aby těm, co přijdou,
nic nebránilo začít s božskou obětí.
Tak ať nám všechno klope! Nemrač se, ty bído!
Já to tvé břicho dneska jak se patří nacpu!

GETÁS

Tvé řemeslo a tebe budu vychvalovat
vždycky a všude! Ale věřit ti? To ne!

(Odejdou do svatyně)

Vystoupí CHÓR

TŘETÍ DĚJSTVÍ

(Před svatyní stojí uvázaná zmořená ovce. Knémón vychází z domu a mluví k Šimice, která zůstala uvnitř)

KNÉMÓN

Hej, stará, zavři! Neotvírej nikomu,
dokud se zase zpátky domů nevrátím
— a počítám, že přijdu nejspíše až za tmy.

KALLIPPIDOVA ŽENA *(přichází s průvodem žen a otroků nesoucích vše potřebné k oběti)*

Plangóno! Pospěš rychle! Oběť měla být
už dávno hotova.

KNÉMÓN

Co je to za lumpárnu?
A sakra! Zas ta lůza!

KALLIPPIDOVA ŽENA

Zahraj na píšťalu
Pánovi k počtě, Parthenido! Nemá rád,
když obětníci přicházejí potichu.

GETÁS *(vyjde ze svatyně)*

Veliký Die! Konečně jste šťastně tady!

KNÉMÓN

Sto hromů do nich!

GETÁS *(k sobě)*

Trčíme tu celou věčnost!

KALLIPPIDOVA ŽENA

Máte už všechno přichystáno?

GETÁS

To se ví.

KALLIPPIDOVA ŽENA

To ubožátko malé vám tu skoro chcíplo!

GETÁS *(odvazuje ovci a brblá k sobě)*

Má čekat, až si najdeš čas?

KALLIPPIDOVA ŽENA

Tak rychle dovnitř!

A košík! Kadidlo a vodu k úlitbě!

GETÁS *(k jednomu z otroků)*

Co koukáš? Co tu stojíš jako solný sloup!

(Celý průvod se odebírá do svatyně)

KNÉMÓN

Ať pojedete, vy lumpi! Abych kvůli vám
nečinně tady postával a zahálel!

Nenechám přece bez dozoru celý dům...

Ty nymfy jsou mé neštěstí, a tak mám dojem,
že nezbude než strhnout dům a táhnout dál.

Ti podvodníci! Takhle chtějí obětovat!

Nesou si postel, slamník! Tohle dělají
ne kvůli bohům, ale pro své pohodlí!

Kouř z kadidla a koláč bohům postačí,
když jim to řádně obětuješ na ohni.

Tihleti obětují jen, co nejde jíst

— žluč, špičku ocasu. A sami slupnou zbytek!

(*K Simice*)

Hej, stará! Otevři mi hezky rychle dveře!
Zdá se, že dneska musíme dát dobrý pozor.

(*Odejde domů*)

GETÁS (*vychází ze svatyně, tluče na dveře Knémónova domu*)

Tak vy jste zapomněli kotlík? Co je s vámi?
To už jste opilí? Co budeme teď dělat?
Budeme muset obtěžovat sousedy
tohoto boha. — Haló, lidi! — U všech všudy,
málokdo živí neschopnější posluhu. —
Hej, lidi! Lajdat někde dovedou, to vím,
to je jim podobné! — Hej! Hošánkové! Hej!
A když je načapáš, ti dokážou mít výmluv! —
Hej! Co je tohle za lumpárnu! — Hola, lidi! —
Je vůbec někdo doma? — Něco se tam hnulo! —

KNÉMÓN (*vyjde ze dveří*)

Co na ty dveře saháš? Řekni, mizero!

GETÁS

Človče, děláš, jako kdybys mě chtěl kousnout!

KNÉMÓN

Nejradši bych tě sežral zaživa!

GETÁS

Jen to ne!

KNÉMÓN

Copak my dva tu máme spolu za jednání?
Jsi od úřadu?

GETÁS

Nejsem. Já jsem nepřišel
na tobě dluh jak exekutor vymáhat.
Nemáme kotlík. Tak jsem tě chtěl poprosit —

KNÉMÓN

O kotlík?

GETÁS

O kotlík.

KNÉMÓN

Ty jeden ničemo,
myslíš, že můžu jako vy dát celou krávu
na oltář?

GETÁS (*k sobě*)

Ty dáš na oltář tak stěží šneka.

(*Ke Knémónovi*)

Tak sbohem, příteli. Mě se to netýká.
Řekli mi, abych zaklepal a poprosil.
Já jsem to udělal. Máš? Nemáš! Tak jdu zpět
a vyřídím to.

(*K sobě*)

Jak je nebe nade mnou,
to není člověk, to je zmije šedivá!

(*Odejde*)

KNÉMÓN

Potvory neodbytné! Tlučou na dveře,
jak bych byl jejich kdovíjaký kamarád.

Jestli tak někoho z vás chytnu před vraty
a přede všemi neukážu vám co proto,
ať už se nejmenuji Knémón! A ten chlap,
ať to byl kdokoli, měl zatracené štěstí!

(Vrátí se do domu)

SIKÓN *(vychází ze svatyně, na adresu Knémónovu)*

Jen cheípni, potvoro!

(Ke Getovi)

Tak on ti nadával?

Choval ses jako vandrák. Prosit — to je kumšt!
To já už objevil tu správnou techniku!
Znám na tisíce lidí. Při mém povolání
jsem často nucen obtěžovat sousedy
všech zákazníků o nádobí. Kdo chce mít,
má umět lichotit. Když slyším, že jde stařec
ke dveřím, zavolám hned: „Otče! Tatíku!“,
když babka: „Matičko!“, když ženská středních let:
„Čtná paní!“, a když vyjde sluha, volám na něj:
„Hej, příteli!“ — Vy zasloužíte pověsit!
Taková nevzdělanost! Volat: „Lidi! Lidi!“
Koukej se na mě: „Haló! Pojď ven, tatíčku!“

KNÉMÓN *(vzběhne ze dveří)*

Zas je tu někdo?

SIKÓN

Zase.

KNÉMÓN

Ty mě naschvál dráždíš!
Neříkal jsem už jednou, abys nelezl
k našemu domu? Stará, přines mi sem řemen!

(Žene se po Sikónovi)

SIKÓN

Ne! Pusť mě, dobrý muži! Pusť mě, proboha!

KNÉMÓN

Jen se zkus vrátit!

SIKÓN

Tisíc láter!

KNÉMÓN

Ještě meleš?

SIKÓN

Já jsem chtěl poprosit jen o rendlík...

KNÉMÓN

Nic nemám.

Sekeru nemám, mísu nemám, ocet nemám,
sůl nemám — zkrátka nic, a jednou provždycky
jsem řekl, že tu nechci vidět ani nohu!

SIKÓN

Mně jsi nic neřekl.

KNÉMÓN

Tak ti to říkám teď.

SIKÓN *(k sobě)*

Ještě to cítím.

(Ke Knémónovi)

Tak mi aspoň trošku porad,
kde hledat pomoc.

KNÉMÓN

Neřeknu! Co ještě meleš?

SIKÓN

Vždyť říkám jen: Buď zdrav!

KNÉMÓN

Když mi to přeješ ty,
o žádné zdraví nestojím.

SIKÓN

Tak nebuď zdrav.

KNÉMÓN

Kdy tomu bude konec?

(Odejde)

SIKÓN

Ten mi krásně dal!

GETÁS

Prosit je kumšt a v technice byl jistě rozdíl.

SIKÓN

Mám zkusit prosit tady vedle u sousedů?
Jestli je tohle obec přeborníků v boxu,
pak bude těžké odhodlat se k dalším krokům.
Nejlepší bude, když to maso opeču,
budu ho prostě rožnit. A pak spánembohem,
Fylané! Že bych nevystačil s tím, co mám?

(Sikón a Getás odejdou)

SÓSTRATOS *(přichází z pole)*

Máte-li nedostatek nepřijemností,
do Fyly jděte na lov! Krk mě z toho bolí
a v zádech loupá, v kříži praská — proklatě —
mám tělo v jednom ohni. K práci jsem se hnál
já zelenáč a pěkně zabral motykou.
Oháněl jsem se, jako by mě najali.
Ne že bych dělal pořád takhle horlivě,
pak jsem se taky trochu otáčel a pátral,
kdy konečně ten staroch s dívkou dorazí.
Musím se přiznat, ze začátku jsem se chytal
potají občas za kříž, ale když jsem viděl,
že si tím nepomůžu, dřel jsem statečně,
až jsem byl z toho tuhý. Slunce páliło,
nikdo se neobjevoval a Gorgiás
čas od času se na mě podíval a viděl,
že jdu jak pumpa ztěžka nahoru a dolů.
Povídá: „Tak se mi moc nezdá, kamaráde,
že by teď ještě mohl přijít.“ — A já hned:
„Co uděláme?“ — „Zítřa na něj počíháme,
teď dost.“ — A Dáos v robotě mě vystřídal.
Tím skončil první výstup téhle komedie.
Tak jsem se trochu sebral a jdu zase sem.
Nevím sám proč a neumím to vysvětlit:
asi mě láska táhne na tohleto místo.

GETÁS *(vychází ze svatyně a pokřikuje na kuchaře)*

Ty chlape, co si myslíš? Copak mám sto rukou?
Abych tu sloužil jako holka pro všechno —
mám topit, foukat do ohně, prát vnitřnosti,
hníst těsto, nosit bochánky — hrom do něho!
Jsem z toho čoudu slepý. Copak jenom já
tu budu slavit hostinu?

SÓSTRATOS

Ty kluku! Gete!

GETÁS

Kdo volá?

SÓSTRATOS

Já!

GETÁS

Kdo?

SÓSTRATOS

Ty mě nevidíš?

GETÁS

I vidím.

Á, mladý pán!

SÓSTRATOS

Co tady děláte?

GETÁS

Co by!

Právě jsme obětovali a zrovna pro vás
chystáme jídlo.

SÓSTRATOS

Matka je tu taky?

GETÁS

Ovšem.

SÓSTRATOS

A otec?

GETÁS

Toho čekáme. Pojd' klidně dál.

SÓSTRATOS

Oběť? A tady na tom místě? To se mi hodí!
Odskočím pozvat mladíka, co bydlí vedle,
a pozvu taky jeho sluhu. Budu dělat,
jako že jdu teď zrovna kolem. Doufám pevně,
že si je získám, když je pozvu ke stolu,
a že mi pomohou, až půjde o sňatek.

GETÁS

Co povídáš? Chceš pozvat ještě někoho?
Ať je jich — pro mě za mě — třeba deset tisíc!
Já dávno vím, že neoblíznu zase nic.
A jak bych taky! Přitáhnete každého...
A vaše jehňátko — no, to je přímo kus!
Jestlipak aspoň dámy na mě vzpomenou?
Bontón jim bude bránit rozdělit se se mnou
a na mě nezbyde zas ani slaná voda...

SÓSTRATOS

Neboj se, Gete, všechno dobře dopadne.
Sám sobě budu věštcem, Páne. Tobě však
dám vždycky dík a dobrý skutek na oltář.

*(Sóstratos odejde za Gorgiem na pole, z Knémónova domu se vyřítí
plačící a bědující Simiké)*

SIMIKÉ

Já nešťastná! Já nešťastná! Já nešťastná!

GETÁS

A sakra! Služka toho dědka vyšla ven.

SIMIKÉ

Chtěla jsem — tajně, aby nikdo nevěděl —
vytáhnout vědro, co mi spadlo do studny.
Vzala jsem starou motyku, tu přivázala
na provaz. Jak ji tak spouštím dolů, najednou —
rup! A je po provaze! Byl už zpuchřelý.

GETÁS

Dobře ti tak.

SIMIKÉ

A takhle se mi podařilo
do studny shodit vědro — i tu motyku.

GETÁS

A teď ti nezbyde než skočit za nimi.

SIMIKÉ

A on se zrovna jako naschvál rozhodl,
že bude kydat hnůj! Teď hledá motyku,
křičí a lítá sem a tam a mlátí dveřma.

GETÁS (*uvidí vycházejícího rozzuřeného Knémóna*)

Zmiz, babo, zmiz! Vždyť on tě, stará, zabije!
Schovej se radši někam!

KNÉMÓN

Zlodějko! Kde jsi?

SIMIKÉ

Ach, pane, já to přece neprovedla schválně...

KNÉMÓN

Marš zpátky domů!

SIMIKÉ

Co chceš se mnou udělat?

KNÉMÓN

Já? Svážu tě a spustím do studny —

SIMIKÉ

Ne! Ne!

KNÉMÓN

— a vezmu na to stejný provaz jako ty!

GETÁS

Doufám, že bude dostatečně zpuchřelý.

SIMIKÉ

Já budu křičet, až mě Dáos uslyší!

KNÉMÓN

Tak ty chceš přivolávat Dáa, ničemnice!
Marš hezky rychle domů! Neslyšíš, co říkám?

(*Simiké uteče do domu*)

Nejsem já chudák? Jsem a přeji si být sám!
Mám do té studně vlézt? Co jiného mi zbývá?

GETÁS (*ke Knémónovi*)

Provaz ti přichystám a rád ti seženu
i nový háček, dědo.

KNÉMÓN

Chcípni, potvoro!

A neopovažuj se na mě promluvit!

(*Odejde domů*)

GETÁS

Mám, co jsem chtěl, a on už zase zapad.
 Chlap zatracená! Co má takhle ze života?
 Attický sedlák — případ jako pro čítanku:
 dře, rve se s kamením, a to mu rodí jen
 šalvěj a tymián. Zná bídu a nic víc.
 A podívejme — přichází náš mladý pán.
 A koho nám to vede? Lidi, co si pozval!
 Že jsou to nádeníci! To jsou móresy!
 Pročpak je vede sem a kde k nim vůbec přišel?

SÓSTRATOS (*přichází s Gorgiem a Dáem*)

Ne, já ti nedovolím, abys odešel.
 Všechno je dávno připraveno.

GETÁS

Pro pána!

SÓSTRATOS

Kdopak by dával košem svému příteli,
 když vidí, že se zrovna chystá hostina!
 Věř, jsem tvůj přítel dávno — dřív než jsem tě poznal.

(*K Dáovi nesoucímu nářadí*)

Zanes to všechno dovnitř a pak taky přijď!

GORGIÁS

Nemohu nechat doma matku samotnou.

(*K Dáovi*)

Když bude třeba, Dác, postarej se o ni.
 Já přijdu brzy, dlouho se tu nezdržím.

Vystoupí CHÓR

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

SIMIKÉ (*vybíhá z Knémónova domu*)

Kdo mi jen pomůže? Já ženská ubohá!
 Kdo mi jen pomůže?

SIKÓN (*vychází ze svatyně*)

Tak bude tady ticho?!
 Nerušte obřad! U všech démonů a bohů!
 Pořád tu řvete, mlátíte se, bědujete...
 Copak je tohle za nemožnou famílii?

SIMIKÉ

Knémón... náš pán... je ve studni!

SIKÓN

Jdi! Jak to?

SIMIKÉ

Tak!

Chtěl vytáhnout to vědro i tu motyku,
 vylezl, ujela mu noha, spadl dolů —
 a zůstal tam i on.

SIKÓN

To se mu povedlo!
 Ten dědek umí dělat jenom mrzutosti.
 Babičko, teď je řada na tobě.

SIMIKÉ

Jak to?

SIKÓN

Popadni hmoždír nebo něco — nejlíp balvan —
a hoď to za ním!

SIMIKÉ

Buď tak hodný, slez tam dolů!

SIKÓN

Fuj! Dopadnu jak pán, co zachraňoval psa!
Neznáš to staré přísloví? Ne! Ani za nic!

SIMIKÉ

Gorgie, kdepak je ti konec?

GORGIÁS (*vychází ze svatyně*)

jsem tady. Co je?

Kde bych byl,

SIMIKÉ

Co je? No tak ještě jednou:

Knémón, náš pán, je ve studni.

GORGIÁS

Hej, Sóstrate!

(*Sóstratos vyjde ze svatyně*)

Honem sem pojď. Jdi tam! Jdu za tebou.

(*Gorgiás a Sóstratos následovaní Simikou běží do Knémónova domu*)

SIKÓN

A hele — to je důkaz existence bohů:
Nechtěls dát obětníkům kotlík, nepřeješ jim,
rouhači? Spadneš do studny a vypiješ
sám všechnu vodu. Ať se dělit nemusíš!

Nymfy mi přišly na pomoc a pomstily mě.
Výborně. Udělaly spravedlivou věc:
kuchařské řemeslo je něco posvátného,
kuchaři nesmí nikdo jen tak ublížit.
Číšníkům můžeš provést, co se ti jen zachce.

(*Z Knémónova domu se ozývá zoufalý nářek Knémónovy dcery*)

Že by už umřel? Jak by nad ním plakali!
Slyšíte — „drahý tatínku“ — — —
— — — určitě ho vytáhnou.

To bude podívaná, až se vynoří!
Bude se třást jak pes. To bude nádhera!
Lidičky, teď bych se rád na něj podíval!
Hej, ženy! Obětujte dál a prostě bohy,
aby ten dědek z toho lehce nevyvázl,
aby se zmrzačil a navždy zůstal chromý.
Teprve pak snad bude dobrým sousedem
jak Pánovi, tak všem, co přijdou s obětí.
O to mi jde — co když mě někdo zase najme!

(*Sikón zajde do svatyně, z Knémónova domu vychází Sóstratos*)

SÓSTRATOS

Démétro! Asklépie! Všichni bohové!
Lidičky! Nikdy v životě jsem neviděl,
že by se někdo skoro utopil tak včas,
tak příhodně! To byla ale sladká chvílka!
Gorgiás, hned jak jsme se dovnitř přiřtíli,
se vrhl do studně. Já zatím nahoře
stál s dívenkou a nevěděli jsme, co počít.
Co taky dělat za takové situace!
Dívka si rvala vlasy, do prsou se bila
a já jsem cítil, že jsem na vrcholu blaha:
vzhlížel jsem k ní jak k vzácné soše bohyně,

jak její chůva stál jsem u ní, prosil ji,
ať přestane. A ten, co spadl do studny,
mě vůbec nezajímal. Jen mě rušilo,
že jsem ho pořád musel tahat nahoru.
Scházelo maličko, a zabil jsem ho já...
Jak jsem se pořád zhlížel v jejích krásných očích,
lano mi přitom třikrát z ruky vyklouzlo.
Gorgiás pevně rozkročený stál jak Atlás,
zdvihl ho na svá ramena a vynesl.
A jak ho dostal ven, já kvapně odešel,
už bych se neudržel, přistoupil bych k dívce
a začal bych ji líbat. Tolik po ní toužím
a tak bych ji chtěl mít... Už zase bouchly dveře.
Proboha! To je ale divné divadlo!

*(Na posuvném jevišti přijíždí zbědovaný Knémón s Gorgiém
a s dcerou)*

GORGIÁS

Knémóne, pověz, co si přeješ?

KNÉMÓN

Co si přát?

Je mi tak mizerně...

GORGIÁS

Jen klid!

KNÉMÓN

Už brzy umřu,

a potom vás už obtěžovat nebudu.

GORGIÁS

Vidíš, co způsobila tvoje opuštěnost!
Právě jsi smrti unikl jen o vlásek.

V takovém věku potřebuješ, abys žil
obklopen péčí.

KNÉMÓN

Vypadám teď bídne, vím.
Prosím tě, zavolej sem matku, Gorgie.
Tak už to chodívá — jen velké neštěstí
něčemu lidi naučí. Ach, dceruško,
podrž mě prosím, ať se mohu postavit.

SÓSTRATOS

Ty šťastlivče!

KNÉMÓN

Ty bídáku! Co tady trčíš?...

*(Sóstratos se patrně poleká a ustoupí stranou, Gorgiás přivede
z domu svou matku a všichni společně vyslechnou Knémónovu
zповěd)*

Nechtějte mě zachraňovat, nenutte mě, abych žil.
Dal bych přednost klidné smrti, Gorgie a Myrrino.
Pochybil jsem jistě v jednom —

myslel jsem si bláhově,
sám že sobě postačím, že obejdu se beze všech.
Teď když vidím, jak se blíží konec mého života,
jak je hořký, beznadějný... Mýlil jsem se, přiznávám:
člověk vždycky potřebuje někoho mít nablízku.
Ten můj konec způsobila nedůvěra v člověka.
Viděl jsem jen, jak ti lidé špatně žijí, viděl jsem,
jak jim pořád jde jen o zisk. Nevěřil jsem, že by snad
bylo možné, aby někdo vypomohl nezištně.
Jenom stěží zdařilo se Gorgiovi dokázat
opak tím, že zachoval se, jak se chová správný chlap.
Ani chvilku nezaváhal, postaral se o starce,

který nikdy k svému prahu nenechal ho přiblížit,
nikdy na něj nezavolal, nepromluvil laskavě.

Po právu si mohl říci (jiný by to udělal):

Co mám z toho — znát mě nechce, proč bych

já mu pomáhal!

Proč to říkám, mladý muži? Udělám teď pořádek.

Cítím, že se konec blíží, je mi dneska mizerně,

ale i když budu žít, já prohlašuju, žes můj syn.

Vše, co mám, je nyní tvoje. Taky o svou sestru dbej,

najdi prosím pro ni muže. Ani kdybych zůstal živ,
stejně bych to nedokázal, nikdo by mi nebyl vhod...

A mě nechte dožít život tak, jak jsem ho vždycky žil.

Díky bohu, že máš rozum! O všechno se starej sám,

stejně tak i o svou sestru. Rozděl celý majetek

na dvě stejné poloviny. Jednu půlku sestře dej,

sám si vezmi druhou půl a nás dva k smrti dochovej.

Pomoz, dcerko, ať si lehnu. Dlouho mluvit nebudu

o sobě a o svých zvycích. Muži sluší stručná řeč,

to je moje přesvědčení. Jenom, synu, pamatuj:

Kdyby všichni jak já žili, žili bychom bez soudů,

věznice by byly prázdné, války bychom neznali,

každý by měl, co je třeba, s málem by byl spokojen.

Lidé volí jinou cestu. Inu, tak jak myslíte...

protivný a starý mrzout nebude vám překážet...

GORGIÁS

Dobrá, tohle všechno беру. Nejdřív ale musíme
najít manžela mé sestře. Tos měl přece na mysli.

KNÉMÓN

Co jsem měl, to jsem už řekl.

Teď mě, člověče, nech být.

GORGIÁS (*přivolá Sóstrata*)

Tady se chce s tebou setkat —

KNÉMÓN

Nechci vidět nikoho!

GORGIÁS

ten, kdo si chce vzít tvou dceru —

KNÉMÓN

Nechci už nic poslouchat!

GORGIÁS

na pomoc ti taky přišel —

KNÉMÓN

Kdo to je?

GORGIÁS (*ukazuje na Sóstrata*)

On! Pojď sem blíž!

KNÉMÓN

Opálený! Je snad rolník?

GORGIÁS

To bys, otče, nevěřil!

Žádný rozmazlený floutek, který lajdá celý den!...

KNÉMÓN

Tak svou sestru provdej a mě dovnitř odvezte...

(*Stroj odveze Knémóna zpět do domu*)

GORGIÁS

Sóstrate, běž k rodičům a požádej je o souhlas.

SÓSTRATOS

Otec nebude mi bránit.

GORGIÁS

Tak já tady před všemi
zasnubuji ti tu dívku. Dodávám, že souhlasím,
abys všechno její věno podle práva vzal si s ní.
Když ses do ní zamiloval, nechtěl jsi nás oklamat,
kvůli sňatku, bez vytáček, byl jsi schopný dělat vše:
s námi jít a kopat, dřít se, do ruky vzít motyku,
ač jsi zvyklý na pohodlí. Charakter se pozná vždy
podle toho, jestli boháč umí úděl chudých snést,
protože jen takový muž dokáže se vyrovnat
s proměnami v živobytí. Ty jsi obstál výborně,
jenom zůstaň stále stejný.

SÓSTRATOS

Já se ještě polepším!
Sám se chválit nebudu, vždyť to by byla marnivost.
Tady zrovna jde můj otec.

(Z města přichází Kallippidés)

GORGIÁS

Kallippidés! Je to snad,
Sóstrate, tvůj otec?

SÓSTRATOS

Ovšem.

GORGIÁS

To je ale pěkný boháč!
Navíc ještě spravedlivý — zkrátka, řádný hospodář!

KALLIPPIDÉS

Asi jsem se trošku zpozdil. Jistě snědli jehňátko
a už zamířili domů.

GORGIÁS

Pane, ten je hladový!

GORGIÁS

Budeme hned teď s ním jednat?

SÓSTRATOS

Jen ať si dá večeři,
bude potom přístupnější.

KALLIPPIDÉS

Už jste jedli, Sóstrate?

SÓSTRATOS

Na tebe tam ještě zbylo. Jen pojď dovnitř.

KALLIPPIDÉS

Už tam jdu.

GORGIÁS *(k Sóstratovi)*

Jen běž za ním, promluv si s ním mezi čtyřma očima,
jestli můžeš.

SÓSTRATOS

Počkáš doma?

GORGIÁS

Nevystrčím hlavu ven.

SÓSTRATOS

Tak buď chvíli trpělivý. Já tě potom zavolám.

(Odejdou)

Vystoupí CHÓR

PÁTÉ DĚJSTVÍ

(Z jeskyně vycházejí Sóstratos a Kallippidés)

SÓSTRATOS

Tak mi to, otče, všechno nějak nevychází,
jak jsem si přál a maloval.

KALLIPPIDÉS

Jak to, že ne?
Dal jsem ti souhlas, aby sis vzal dívku,
kterou máš rád, a ve všem s tebou souhlasím.

SÓSTRATOS

To se mi právě nezdá.

KALLIPPIDÉS

Jak to? Přece tvrdím,
že dobré manželství se povede jen tehdy,
když je muž přesvědčený, že sežení z lásky.

SÓSTRATOS

Když já si беру sestru toho mladíka
a myslím, že je hodna naší rodiny,
proč tohle říkáš, když mu na oplátku nechceš
dát svoji dceru?

KALLIPPIDÉS

Že ti není hanba, synu!
Netoužím najednou mít chudou nevěstu
a zetě bez peněz. Snad jeden chudák stačí!

SÓSTRATOS

Mluvíš jen o majetku. Co to ale je?
 Kdybys měl jistotu, že bude navždy tvůj,
 klidně ho schraňuj, nikomu ho nedávej.
 Sám ale nejsi pravým pánem ani správcem
 majetku, který vlastníš — tím je Štěstěna.
 Proč by ses tedy nerozdělil s druhými?
 Třeba ti jednou osud zase všechno vezme
 a dá to někomu, kdo si to nezaslouží.
 A proto tvrdím: dokud máš svůj majetek,
 jsi, otče, povinen s ním správně nakládat,
 všem velkoryse pomáhat a snažit se,
 aby co nejvíc lidí mělo z něho prospěch.
 Jen to je nesmrtelný čin. A kdyby pak
 tě štěstí zradilo, máš nárok na odplatu.
 Je větší hotovostí pohotový přítel
 než zlatý poklad, který někam zakopeš.

KALLIPPIDÉS

Vždyť ty mě dobře znáš a víš, že vše, co mám,
 nechci vzít s sebou do hrobu. To ani nejde!
 Všechno je tvoje. Chceš si získat přítele?
 Tak si ho najdi, vyzkoušej a spánembohem!
 Co mi čteš levity? Tak jdi a pospíchej,
 dávej a rozdávej. Rád se všim souhlasím.

SÓSTRATOS

Opravdu rád?

KALLIPPIDÉS

No jistě! Nedělej si dál
 už žádné starosti.

SÓSTRATOS

Tak já ho zavolám.

GORGIÁS

Vše, o čem tady byla řeč, jsem vyslechl,
 už jsem se chystal ven a stál jsem u dveří.
 Co bych měl na to odpovědět, Sóstrate?
 Jsi opravdový přítel a já tě mám rád,
 nemůžu ale přijmout, na co nestačím,
 a ani kdybych chtěl, tak bych to neudělal.

SÓSTRATOS

Vůbec ti nerozumím.

GORGIÁS

Dám ti rád svou sestru
 za ženu, ale tvoji sestru nemůžu —
 ne, to by bylo příliš štěstí...

SÓSTRATOS

Jak to příliš?

GORGIÁS

Nebylo by mi příjemné žít v pohodlí,
 o které jsem se prací nezasloužil sám.

SÓSTRATOS

Neříkej hlouposti. Což si to nezasloužíš?

GORGIÁS

Zasloužím si snad tvoji sestru za ženu,
 ale kdo sám má málo, nesmí příliš brát.

KALLIPPIDÉS

Tváříš se, jako bys byl vznešeného rodu.
 Co děláš okolky?

GORGIÁS

Já? Jaké okolky?

KALLIPPIDÉS

Říkáš, že nemáš nic, a chtěl bys vypadat,
že jsi s tím spokojený. Chci ti dát, tak ber!
Kdo rozdává, je blázen, ale ještě větší
je ten, kdo nabízenou pomoc odmítá.

GORGIÁS

Souhlasím s tebou. Můžeš provést zasnuby.

KALLIPPIDÉS

Tak já ti, mladý muži, zasnuhuji dceru,
ať v manželství ti rodí řádné potomky,
a jako věno dávám jí tři talenty.

GORGIÁS

Já dám své sestře také jeden talent věnem.

KALLIPPIDÉS

Opravdu? Nemáš nazbyt.

GORGIÁS

Já mám přece statek!

KALLIPPIDÉS

Nech si to všechno, hochu, a teď jdi a přiveď
sem k našim ženám matku i svou sestru.

GORGIÁS

Rád.

SÓSTRATOS

Teď tady budem oslavovat celou noc
a zítra vystrojíme dvojnásobnou svatbu.
Gorgie, přiveď sem i toho starocha!
Všechno, co potřebuje, bude u nás mít
spíš nežli doma.

GORGIÁS

Tomu se chtít nebude.

SÓSTRATOS

Přesvědč ho!

GORGIÁS

Nevím, jestli tohle dokážu.

(Odejde do Knémónova domu pro matku a sestru)

SÓSTRATOS

A nás teď čeká pěkná pitka, tatínku,
a ženy jejich noční slavnost.

KALLIPPIDÉS

Naopak,
pít budou ženy, kdežto my budeme bdít.
Půjdu a připravím, co k tomu bude třeba.

SÓSTRATOS

Zaříd to, otče.

(Kallippidés odejde)

Člověk s čistým svědomím
se nemá nikdy předem vzdávat naděje.
Když napneme své síly, dosáhneme všeho.

Já sám jsem toho dneska živým důkazem.
Vždyť za jediný den jsem získal souhlas k sňatku,
o kterém může jiný člověk jenom snít.

(Gorgiás se vrací s matkou a se sestrou)

GORGIÁS

Pospěšte honem do svatyně!

SÓSTRATOS

Pojďte, prosím!

(Volá)

Vezmi je, matko, k sobě.

(Ke Gorgiovi)

Proč tu není Knémón?

GORGIÁS

Říkal, že máme s sebou vzít jen Simiku,
že chce být zcela sám.

SÓSTRATOS

Už jiný nebude.

GORGIÁS

Sám! To je celý on!

SÓSTRATOS

Nu, necháme ho být
a půjdeme.

GORGIÁS

Když já se stydím, Sóstrate,
s tolika ženami —

SÓSTRATOS

Co je to za nesmysl?
Pojď dál! Vždyť budem brzy jedna rodina!

(Odejdou do svatyně, z Knémónova domu vychází Simiké)

SIMIKÉ

Tak abys věděl, Knémóne, jdu taky pryč.
Lež si tu sám! Máš zatracenou povahu!
Chtěli tě donést k bohovi — a ty, že ne!
Jen počkej, ono tě zas něco zlého potká,
a pak ti bude ještě hůř. Tak si tam trp!

(Ze svatyně vychází Getás doprovázen flétnistou)

GETÁS

Musím se podívat, co se tu venku děje.

(Flétnista začne hrát)

Co mi tu pískáš do uší, ty chlape. Nemám čas!
Teď musím k pacientovi. Co takhle dát si pauzu?

SIMIKÉ

Jen klidně běžte do domu a zkuste vy s ním vyjít!
Já bych se chtěla s paní rozloučit a popovídat,
dát jí pár rad a obejmout ji naposled.

GETÁS

No dobrá!

(Simiké odejde)

A jeho budu léčit já! Už dávno na to čekám,
hledám jen volnou chvíli. Jak to nejlíp zařídít?
Hej, Sikóne! Hej, kuchtíku! Pojď rychle ke mně před
dům!

To bude, pane, zábava!

SIKÓN (*vychází z jeskyně*)

To voláš mě?

GETÁS

Jo, tebe.

Chtěl by ses pomstít tomu, kdo tě zneuctil?

Teď můžeš!

SIKÓN

Zneuctil? Mě? Tak hele, nech si tyhle obscénnosti!

GETÁS

Ten mrzout leží vedle sám.

SIKÓN

Jak se mu asi vede?

GETÁS

Tak špatné to zas nebude.

SIKÓN

A co když vstane z lože
a bude nás chtít zmlátit?

GETÁS

To on hned tak nedokáže!

SIKÓN

Tak to je zpráva! To mám rád! Jdu zase k němu prosit
a on se z toho pomine!

GETÁS

A víš, co uděláme?

Pěkně ho vyneseme ven a postavíme semhle,
a zatlučeme na dveře. A ten se bude vařit!
To bude přímo rozkoš!

SIKÓN

Jenže Gorgiás nás chytne
a zpráská pořádně. Mám strach.

GETÁS

Až sem je slyšet hlahol,
jak si tam čile přihýbají. Na nás zapoměli.
My si ho řádně podáme, když už ho máme v péči,
vždyť bude patřit k rodině, a kdyby zůstal stejný,
my bychom měli peklo na zemi.

SIKÓN

No právě. Snaž se,
ať neví, že ho vynášíme ven.

GETÁS

Tak pojd. Jdi první!

SIKÓN

Ne! Ještě chvílku! Prosím tě: ne abys mě v tom
nechal!

(Dávají si vzájemně přednost a otvírají dveře Knémónova domu)

Dej pozor! Žádné vrzání!

GETÁS

Vždyť dávám. Copak vržu?

(Vejdou a po chvíli vynášejí Knémóna ležícího na lůžku)

Doprava!

SIKÓN

Pozor!

GETÁS

Polož ho!

SIKÓN

Teď je to ono!

GETÁS

Vpřed!

SIKÓN

Ty koukej, abys se mnou ve všem držel krok.

Já začnu.

(Buší na dveře)

Hej, dobří lidé! Lidičky! Hej, člověče!

KNÉMÓN

Ó! Ouvej!

SIKÓN

Hej, člověče! Hej, lidičky! Hej! Lidi! Hej!

KNÉMÓN

Ó! Ouvej!

SIKÓN

Bydlí tu někdo? Haló!

KNÉMÓN *(probírá se, aniž ví, kde je)*

Co bys chtěl! Já tady bydlím!

SIKÓN

Chtěl bych si od vás vypůjčit jen kotlík. A pak misku.

KNÉMÓN

Nemůžu vstát! A nemám!

SIKÓN

Ó, já dobře vím, že máte.

A k tomu dvanáct trojnožek a sedm stolů. No tak, mám naspěch! Vyřidte to doma!

KNÉMÓN

Řek jsem, že nic nemám!

SIKÓN

Nemáte?

KNÉMÓN

Vždyť to říkám snad už posté.

SIKÓN

Tak jdu dál.

KNÉMÓN *(vzpamatuje se)*

Co se to se mnou stalo? Kdo mě to sem vynesl?

Kdo mě to položil sem před dům?

(Uvidí Sikóna a Geta)

Táhni pryč! Ty taky!

GETÁS

Hej, chlapi! Ženské! Lidičky! Hej! Je tu vrátný?

Hej!

KNÉMÓN

Ty jsi se zbláznil, člověče! Vždyť vylomíš mi dveře!

GETÁS

A k tomu devět koberců!

KNÉMÓN

Kde ty bych vzal?

GETÁS

A ještě
tu dlouhou perskou záclonu — tu, co má dvě stě
metrů!

KNÉMÓN

Kde bych ji vzal? Hej, Simiko!

GETÁS

Co naplat, musím jinam!

KNÉMÓN

Jen táhněte! Hej, Simiko! Kde vězíš, babo jedna!
Kéž byste chcipli, mizerové! Co zas chceš, ty chlape?

SIKÓN

Já bych chtěl půjčit měsidlo — to velikánské,
z bronzu!

KNÉMÓN

Kdo pomůže mi na nohy?

GETÁS

Tak nezapírej, otče,
záclonu máte. Víím to.

KNÉMÓN

Zrovna jak to měsidlo.

Já snad tu starou zabiju.

SIKÓN

Ty lež a koukej sklapnout.

GETÁS

Tak ty se lidem vyhýbáš a nenávidíš ženy
a nechceš obětovat... Teď si vytrpíš, jen počkej!
Jsi tady sám a bez pomoci. Klidně skřípej zuby!

SIKÓN

A poslyš, co ti řekneme — — —
žena i dcera se tam radují a je jim dobře,
a pro mužské já sám jsem zchystal skvělou pijatyku,
a pak — Co? Ty nám usínáš? Tak poslouchej!

GETÁS

No, dědo!

KNÉMÓN

Ó! Ouvej!

SIKÓN

Nechceš při tom být? Dej pozor, co teď
přijde:

dal jsem si pěkně záležet a hezky prostřel stolky,
připravil lehátka — no vážně. Posloucháš mě dobře?
Jsem přece kuchař! Chápeš to?

GETÁS

Už začal trochu měknout.

SIKÓN (*recituje s vytržením*)

Tam jeden šedobradý muž vzal do rukou si číši,
lil do ní stříbropěnný mok a s křišťálem vod mísil.
Ten vtiskl mužům plnou číš, ten zas ji podal ženám,
a víno tiše mizelo, jak by je vypil písek.
A jedna služka útlounká, již ruměncem vzplál v tváři,
se zachvěla a pojednou jí ze rtů slétl nápěv.
Pak v rytmu písně stydlivě se zatočila v tanci,
k ní druhá ruku napřáhla a zavířily v kole — — —

(*Getás a Sikón se pokoušejí Knémóna zvednout*)

GETÁS

Ty asi zkoušíš! To je hrůza! Vstaň už! No tak, skoč si!

KNÉMÓN

Co po mně chcete, mizerové?

GETÁS

Pojď si raděj skočit!

(*Nutí Knémóna, aby s nimi poskakoval*)

Jsi nešikovný!

KNÉMÓN

Nechte mě!

GETÁS

Chceš zanést do svatyně?

KNÉMÓN

Co bych tam dělal?

SIKÓN

Tancoval!

KNÉMÓN

Chci zanést dovnitř! Honem!

Hůř nežli s vámi mi tam nebude!

GETÁS

No vidíš! Sláva!

My zvítězili, Sikóne! Hej, Donaxi!

(*Ze svatyně přiběhne jeden z otroků*)

Zvedněte nosítka a zaneste ho dovnitř!

(*Ke Knémónovi*)

A ty dej pozor: když tě ještě jednou chytmem,
že se nám chystáš k nějakému mrzoutství,
my ti to spočítáme, to si pamatuj!
Ať sem dá někdo věnce, pochodeň!

SIKÓN

Jsou zde!

GETÁS

Výborně! — Přemohli jsme protivného dědka
a slavně zvítězili. Radujte se s námi!
Mládenci, hoši, muži, zatleskejte nám!
A urozená Níké, co má ráda smích,
ať nám svou přízeň ráčí navždy zachovat!

Vystoupí CHÓR